

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

ACTIVITEITENVERSLAG 2022

Dit document bevindt zich op de website van het Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting: www.armoedebestrijding.be.

De onderlijnde woorden in de tekst zijn hyperlinks en geven telkens
toegang tot de elektronische documenten.

Inhoudsopgave

1.	INLEIDING	1
2.	OVERLEG EN SAMENWERKING MET DIVERSE ACTOREN	2
	2.1. <i>Dialogo in functie van het tweejaarlijkse Verslag 2022-2023</i>	2
	2.2. <i>Samenwerking met administraties, kabinetten en parlementen</i>	2
	2.3. <i>Samenwerking met onderzoeksinstellingen</i>	7
	2.4. <i>Samenwerking met mensenrechteninstellingen</i>	11
	2.5. <i>Samenwerking met justitiële actoren</i>	12
	2.6. <i>Samenwerking met andere actoren</i>	12
3.	ADVIEZEN EN NOTA'S.....	14
	3.1. <i>Adviezen en nota's aan overheden en de andere actoren in de strijd tegen armoede</i>	14
	3.2. <i>Bijdragen aan internationale instanties</i>	15
	3.3. <i>Inbreng op studiedagen, colloquia en platformen</i>	16
4.	VERZAMELEN EN PUBLICATIE VAN RECHTSPRAAK.....	19
5.	INFORMATIE EN COMMUNICATIE	20
	5.1. <i>Website</i>	20
	5.2. <i>Activiteiten van het documentatiecentrum</i>	20
	5.3. <i>Persrelaties, mediastrategie en sociale media</i>	20
	5.4. <i>Publicaties</i>	21
	5.5. <i>Echo in de media</i>	22
6.	INTERNE WERKING.....	23
	6.1. <i>Begeleidingscommissie</i>	23
	6.2. <i>Beheerscomité</i>	23
	6.3. <i>Team</i>	23
	6.4. <i>Samenwerking met Unia en Myria</i>	23
	BIJLAGE 1: SAMENWERKINGSAKKOORD	27
	BIJLAGE 2: 2022 IN ENKELE CIJFERS	35

1. Inleiding

In dit activiteitenverslag geven we zicht op de werkzaamheden van het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede.

We hopen dat de lezer met het activiteitenverslag een zicht krijgt op de werkzaamheden van het Steunpunt, en verwijzen graag naar de publicaties en de website voor verdere informatie. Dit materiaal is telkens tot stand gekomen door een samenwerking en overleg met mensen in armoede, hun verenigingen en netwerken, en diverse andere actoren in de strijd tegen armoede. We houden eraan om hen te bedanken voor hun input en deze samenwerking!

Na de publicatie van het tweejaarlijkse Verslag 2020-2021 'Solidariteit en armoede' eind 2021, heeft het Steunpunt een nieuw overlegproces opgestart in functie van het volgende Verslag 2022-2023. De Begeleidingscommissie van het Steunpunt koos voor het thema van de financiële dimensie van armoede. Het was hierbij zonder meer positief dat de overlegbijeenkomsten opnieuw live konden doorgaan, door het einde van de COVID-beschermingsmaatregelen. En opnieuw konden we rekenen op heel wat interesse van verenigingen waar armen het woord nemen en van andere actoren in de strijd tegen armoede om aan dit overleg deel te nemen ; opnieuw zijn er telkens een 40 à 50 deelnemers.

Intussen werd het materiaal van de tweejaarlijkse Verslagen op verschillende plaatsen voorgesteld en gedebatteerd. Voor het tweejaarlijkse Verslag 'Solidariteit en armoede' gebeurde dit onder meer in kader van de opvolgingsprocedure, zoals voorzien in het Samenwerkingsakkoord. Maar opvallend was ook de pertinentie van het Verslag 'Duurzaamheid en armoede' – in de vorm van verschillende presentaties - gezien het actuele debat en de huidige initiatieven rond klimaatbeleid, de opvolging van de VN-Agenda 2023, en een rechtvaardige transitie.

Tijdens de COVID-19-crisis heeft het Steunpunt op verschillende manieren aandacht gevraagd voor diegenen die in armoede of bestaansonzekerheid leven, en beleidsmaatregelen voorgesteld. Ook in 2022 heeft het Steunpunt deze rol opgenomen, in het bijzonder in het licht van de crisis met de oorlog in Oekraïne, en de energiecrisis die er uit voortvloeide. Het deed dat door adviezen aan beleidsverantwoordelijken van de verschillende bevoegdheidsniveaus, gezamenlijke nota's en rapporten met andere mensenrechteninstellingen, bijdragen aan onderzoek en analyse, verschillende tijdschriftsartikels, en talrijke presentaties in verschillende platformen... Telkens met die centrale boodschap van *to leave no one behind*. Telkens gebaseerd op de signalen, inzichten en voorstellen van mensen in armoede en hun verenigingen en netwerken, en van diverse andere actoren in de strijd tegen armoede. Samenwerkingen die u doorheen dit ganse activiteitenverslag zult terugvinden...

De hyperlinks in dit activiteitenverslag geven de lezer gemakkelijk toegang tot de relevante documenten en informatie.

2. Overleg en samenwerking met diverse actoren

2.1. Dialoog in functie van het twejaarlijkse Verslag 2022-2023

Aansluitend op het dialoogproces dat opgestart werd in het kader van het Algemeen Verslag over de Armoede, kreeg het Steunpunt de opdracht toevertrouwd om een structureel overleg te organiseren tussen mensen in armoede en andere actoren (beroepskrachten, academici, sociale partners, beleidsverantwoordelijken), met bijzondere aandacht voor de participatie van mensen in armoede en hun verenigingen. Dit overleg, waarbij verschillende vormen van kennis worden uitgewisseld, gebeurt in een twejaarlijkse cyclus, in functie van de twejaarlijkse Verslagen van het Steunpunt.

Volgend op de besprekingen in de Begeleidingscommissie van 21 februari 2022 werd het thema 'De financiële dimensie van armoede' gekozen voor het twejaarlijks Verslag 2022-2023. Op 10 mei werd een eerste overlegvergadering gehouden met de verenigingen waar armen het woord nemen om de keuze van het thema toe te lichten en verschillende invullingen ervan te verkennen. Op 27 juni vond een tweede overlegvergadering plaats met de verenigingen waar armen het woord nemen om de verschillende thema's te bespreken die tijdens de eerste vergadering werden geopperd. Op basis van deze eerste twee bijeenkomsten heeft het Steunpunt enkele thema's bepaald om verder uit te werken tijdens overlegbijeenkomsten waarop ook andere actoren worden uitgenodigd. In september, november en december werden drie bijeenkomsten georganiseerd met als thema's 'Ongelijkheid bij stijgende prijzen en inflatie', 'De financiële gevolgen van digitalisering, de digitalisering van geld en financiële uitsluiting' en 'Schuldenlast'. De twee andere thema's, namelijk 'De bestrijding van de non-take-up van rechten' en 'Inkomens- en steunmaatregelen', zullen in 2023 verder worden behandeld.

Dankzij het einde van de COVID-maatregelen konden alle vergaderingen fysiek doorgaan in onze nieuwe lokalen in Eurostation. Er namen telkens tussen de 40 en 50 mensen deel.

2.2. Samenwerking met administraties, kabinetten en parlementen

Als interfederale instelling werkt het Steunpunt samen met verschillende administraties, kabinetten en parlementen, op verschillende domeinen en bevoegdheidsniveaus.

- Op 25 oktober was er – op initiatief van Vlaams minister voor Armoedebestrijding, Benjamin Dalle – een bijeenkomst in functie van de heropstart van de Interministeriële conferentie 'Maatschappelijke integratie, Wonen en Grootstedenbeleid' (IMC). Op deze bijeenkomst werden een aantal afspraken gemaakt op het vlak van de organisatie van de IMC, werd het Steunpunt gevraagd als Secretariaat voor de IMC, en werd een bijeenkomst van de IMC op 24 januari 2023 voorbereid. Vlaams minister Dalle en federaal minister voor Armoedebestrijding, Karine Lalieux, nemen respectievelijk het voorzitterschap van de IMC op in 2023 en 2024.
- In het Samenwerkingsakkoord van 12 mei 2014 inzake dak- en thuisloosheid engageren de ondertekenende partijen zich om alle objectieve gegevens te verzamelen, die ze aan elkaar maar ook aan het Steunpunt – als algemeen verzamelpunt – ter beschikking zullen stellen. Het Steunpunt heeft in 2022 twee bijeenkomsten van zijn interfederale werkgroep georganiseerd. De nota van de werkgroep met de voorstellen van bouwstenen voor het in kaart brengen van de dak- en

thuisloosheid in België, werd geactualiseerd. Daarnaast werd ook informatie uitgewisseld over de verschillende tellingen die in België intussen werden georganiseerd.

- Tijdens de voorbereiding van het vierde federaal plan armoedebestrijding heeft de federaal minister belast met Armoedebestrijding, Karine Lalieux, verschillende bevoorrechte partners, waaronder het Steunpunt, gevraagd om input te leveren. Het Steunpunt heeft in dit kader in 2021 een [advies](#) overgemaakt aan het kabinet en de POD Maatschappelijke integratie. Het [federaal plan tegen armoede en ongelijkheid](#) werd goedgekeurd door de federale regering op 15 juli. Het nieuwe plan werd tijdens een bijeenkomst op het kabinet aan het Steunpunt en de andere bevoorrechte partners voorgesteld. De minister stelde het plan ook voor tijdens een bijeenkomst van het netwerk van federale armoedeambtenaren en van het Belgisch Platform EU2020.
- Het Steunpunt is lid van het netwerk van federale armoedeambtenaren en nam vanuit die hoedanigheid deel aan 1 vergadering, met de voorstelling van het vierde federaal armoedeplan en de voorbereiding van de uitvoering en monitoring van de acties.
- Het Steunpunt draagt bij aan het Belgisch luik van de Europese semester cyclus. Op federaal niveau zijn er twee werkgroepen die de stakeholders verzamelen: het [Belgisch Platform tegen armoede en sociale uitsluiting EU 2020](#), gecoördineerd door de POD Maatschappelijke Integratie, en de Werkgroep 'Sociale indicatoren', gecoördineerd door de FOD Sociale Zekerheid. Het Belgisch Platform tegen armoede en sociale uitsluiting EU 2020 kwam in 2022 vier keer samen, onder andere in het kader van de Europese aanbeveling rond minimuminkomen en het vierde federaal armoedeplan. In de Werkgroep 'Sociale indicatoren' wordt het indicatorenmateriaal voor de Belgische rapportage in het kader van het Europese semester opgevolgd.
- Op 10 maart nam het Steunpunt – samen met aantal andere organisaties - deel aan een bijeenkomst met de federaal minister voor Energie, Tinne Van der Straeten, en federaal minister voor Armoedebestrijding, Karine Lalieux, voor een bespreking van de voorziene en mogelijke maatregelen in het kader van de energiecrisis.
- In mei stelde de Eerste Minister een expertengroep samen met de vraag voorstellen te doen in het kader van de energiecrisis. Het Steunpunt bezorgde de acht experts zijn twee laatste tweejaarlijkse Verslagen 'Duurzaamheid' en 'Solidariteit' en zijn [persbericht](#) van 14 maart met de vraag naar een interfederale samenwerking. In functie van het Overlegcomité dat op 31 augustus naar aanleiding van de energiecrisis samenkwam, werd ditzelfde materiaal aan de betrokken kabinetten doorgegeven.
- Het federale regeerakkoord voorziet de organisatie van een Nationale Conferentie over een rechtvaardige transitie om de uitdagingen voor een inclusieve klimaattransitie aan te pakken. Op 24 mei 2022 heeft de federaal minister van Klimaat, Zakia Khattabi, [de Staten Generaal van de rechtvaardige transitie](#) aangekondigd. Het doel van de Staten Generaal is om vanuit verschillende invalshoeken input te verzamelen om de Nationale Conferentie voor te bereiden. Het Steunpunt is van bij de start betrokken bij de proces en draagt op verschillende manieren bij tot de verschillende onderdelen: input van het Verslag 'Duurzaamheid' en het Verslag 'Solidariteit' bij het Hoog Comité voor rechtvaardige transitie (24 academici), advies rond participatie van burgers in armoede aan het burgerpanel Agora voor rechtvaardige transitie, input rond mensenrechten en rechtvaardige transitie, deelname aan de enquête van de minister rond rechtvaardige transitie, input en

samenwerking rond het Forum voor een rechtvaardige transitie (input van het georganiseerde middenveld). Het Steunpunt had hiervoor verschillende meetings met het kabinet, het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling en de betrokken consultants.

- Het Steunpunt heeft op basis van zijn overlegproces rond duurzaamheid en armoede op verschillende momenten samengewerkt met het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling. Het Instituut selecteerde het Steunpunt als [SDG Voice 2020](#). Sindsdien neemt het Steunpunt deel aan de voorbereiding van het SDG Forum (5 bijeenkomsten in 2022). Op het SDG Forum 2022 van 4 oktober organiseerde het Steunpunt een [workshop](#) op basis van zijn aanbevelingen van het tweejaarlijks Verslag 2021-2022 rond fiscaliteit, met ook een input van ATD Vierde Wereld. In een andere workshop stelde het Steunpunt zijn [input](#) voor in de bevraging van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling in kader van de Voluntary National Review die België zal voorstellen in juli 2023 tijdens het High-Level Political Forum (HLPF) van de Verenigde Naties.
- Het Steunpunt nam deel aan de klimaattafels georganiseerd door minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal, Zakia Khattabi, voor vier thema's: fiscaliteit, mobiliteit, energie en circulaire economie. Deze klimaattafels dienden om de federale bijdrage aan het Nationaal Energie- en Klimaatplan te actualiseren. Op basis van zijn input werd het Steunpunt ook gevraagd om deel te nemen aan het panelgesprek tijdens het [slotevent](#) met de voorstelling van de resultaten van de klimaattafels.
- Het Steunpunt heeft meegewerkt aan de voorbereiding van het nieuwe federale en nationale adaptatieplan. Het heeft de voorgestelde federale adaptatiemaatregelen *ex ante* bekeken naar impact in armoedesituaties. In 2022 werd een publieke bevraging over het [voorontwerp](#) van de federale regering georganiseerd.
- Het Steunpunt heeft de analyse en aanbevelingen rond fiscaliteit uit het tweejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede' toegelicht aan het kabinet van federaal minister van Financiën, Peter Van Peteghem, in het kader van de geplande belastinghervorming.
- Het Steunpunt had een overleg (07/09) met het kabinet van de federale minister van Ambtenarenzaken, Overheidsbedrijven, Telecommunicatie en Post, Petra De Sutter, over de mogelijkheid van een sociaal telecomtarief. Het verstreekte gegevens over de inkomenscontrole bij de toekenning van de VT om te pleiten voor een sociaal tarief voor telecommunicatie voor alle VT-rechthebbenden, op basis van statuut of inkomen.
- In februari 2022 werd het boek '[Armoede en Justitie in België](#)', een samenwerking van de POD Maatschappelijke integratie en de FOD Justitie', gepubliceerd. Het Steunpunt schreef het eerste hoofdstuk, op basis van zijn werkzaamheden rond de toegang tot justitie, en was ook lid van de stuurgroep van het boek.
- Het Steunpunt maakte deel uit van de jury voor [de federale prijs armoedebestrijding](#), die op 6 december 2022 werd uitgereikt.
- Op 10 mei 2022 werd het Steunpunt uitgenodigd om deel te nemen aan een reflectie over de MIVB en de armoedeproblematiek, samen met verschillende actoren in de strijd tegen armoede.

- Het Steunpunt nam deel aan twee bijeenkomsten van het [Horizontaal Permanent Armoede Overleg](#) (HPAO). Dit is de decretaal bepaalde plaats waar aandachtsambtenaren uit de Vlaamse administratie samen met het Netwerk tegen Armoede en een aantal andere partners (waaronder het Steunpunt) samenkomen. Dit platform is bijzonder interessant om de werkzaamheden en publicaties van het Steunpunt kenbaar te maken en in functie van samenwerking met specifieke administraties.
- Het Steunpunt had een ontmoeting met de Vlaams minister voor Armoedebestrijding, Benjamin Dalle, ter kennismaking, en om de interfederale werkzaamheden van het Steunpunt voor te stellen.
- Het Steunpunt nam deel aan twee bijeenkomsten van het Platform dak- en thuisloosheid, georganiseerd door de Vlaamse administratie. Daarnaast werd ook deelgenomen aan twee bijeenkomsten van de werkgroep in functie van lokale tellingen dak- en thuisloosheid in Vlaanderen.
- Sinds in Vlaanderen sociale statistieken rond water worden uitgewerkt, is er ook een Klankbordgroep 'Algemeen Waterverkoopreglement' actief, met deelname van het Steunpunt. In deze groep worden de nieuwe jaarlijkse cijfers voorgelegd, wat een licht werpt op de problematiek en de uitvoering van de regelgeving op het terrein.
- Er werd door het Vlaamse Energieagentschap (VEA) een nieuwe werkgroep in 2019 opgericht rond de evaluatie van de openbaredienstverplichtingen energie naar aanleiding van de uitrol in Vlaanderen van de digitale energiemeters. Het Steunpunt is lid van deze werkgroep en nam in 2022 deel aan 4 bijeenkomsten.
- Het Steunpunt neemt als expert deel aan de Vlaamse werkgroep 'Klimaat-Gezondheid' binnen het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid opgericht op vraag van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin. Deze beleidsondersteunende en -adviserende werkgroep zal zich enerzijds focussen op de evaluatie van de gezondheidsimpact als gevolg van klimaatverandering, rekening houdend met kwetsbare groepen. Anderzijds zal hij noodzakelijke preventiestrategieën en hun draagvlak mee vorm geven, dit zowel in de zorg als de samenleving. In 2022 vond de startvergadering plaats.
- Het Steunpunt heeft een bijdrage gedaan in het kader van de *Commission délibérative* van het Brussels Franstalig Parlement over het thema 'In welke mate en op welke manier kijken Brusselse burgers naar hun rol in de preventie, de communicatie, het beheer bij en de evaluatie van een crisis?'.
In de Federatie Wallonië-Brussel, heeft het Steunpunt zijn samenwerking met de *Administration générale de l'aide à la jeunesse* – binnen de groep Agora – verdergezet. Deze groep werd in 1998 opgericht op vraag van de Interministeriële Conferentie voor Maatschappelijke Integratie om de decreten betreffende de Bijzondere Jeugdzorg te evalueren met de bedoeling plaatsingen wegens armoede te vermijden en de ouder-kindrelatie te vrijwaren.

De herziening van de [wetgeving houdende de preventie, hulp en bescherming aan de jeugd](#), aangenomen in 2018, bleef centraal staan in de werkzaamheden van Agora. De bedoeling is om de gevolgen van het nieuwe Wetboek op het behoud van de band tussen ouders en kinderen te analyseren. Vooral het project voor het kind, waarop de artikelen 24 en 41 van het Decreet houdende het wetboek betrekking hebben, stond centraal in de besprekingen van Agora in 2022. De groep heeft ook het handvest van Agora herzien.

Het jaar 2022 werd ook gekenmerkt door het besluit van de vereniging LST om zich terug te trekken uit Agora om zich meer toe te leggen op de ondersteuning van de gezinnen die lid zijn van hun vereniging. Dit besluit heeft het bestaan van Agora, dat steun blijft ontvangen van de *Administratrice générale de l'aide à la jeunesse* en het Steunpunt tot bestrijding van armoede, niet in vraag gesteld.

- Ook op het niveau van de Federatie Wallonië-Brussel, werd het Steunpunt lid van de *Conseil de la Cellule de lutte contre la pauvreté et pour la réduction des inégalités sociales*. Naast de vier vergaderingen van de *Conseil* zelf, nam het Steunpunt deel aan twee werkgroepen. Een daarvan betrof methodologische steun voor de publicatie van een armoedebaarometer – ‘Zoom’ genaamd – door de *Cellule de lutte contre la pauvreté*. Deze werkgroep kwam 4 keer bijeen. De andere werkgroep bestond uit een jury bij een projectoproep van de *Cellule de lutte contre la pauvreté* van de Federatie Wallonië-Brussel. Het Steunpunt maakte deel uit van de jury, bestudeerde de ingediende projecten en beoordeelde ze op basis van criteria die door de leden van de *Conseil de la Cellule* waren vastgesteld.
- In het kader van de werkgroep waterarmoede die in 2020 werd opgestart door het kabinet van de minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering bevoegd voor Klimaattransitie, Leefmilieu, Energie en Participatieve Democratie, heeft het Steunpunt deelgenomen aan verschillende soorten vergaderingen. Sinds 2021 was het Steunpunt ook lid van het begeleidingscomité van een diepgaand kwalitatief onderzoek over de realiteit van waterarmoede in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en heeft het deelgenomen aan vergaderingen van het begeleidingscomité en aan workshops over dit onderzoek. De laatste vergadering van dit begeleidingscomité vond plaats op 28 januari 2022. Deze vergaderingen hebben bijgedragen tot de [hervorming van de ordonnantie betreffende het waterbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#), die op 24 december 2021 door het Brussels Parlement is goedgekeurd en op 17 januari 2022 in het Belgisch Staatsblad werd gepubliceerd. Met deze ordonnantie werden nieuwe sociale maatregelen ingevoerd, waaronder een sociale tegemoetkoming en een verbod op waterafsluitingen voor huishoudelijke gebruikers. Op 16 mei 2022 werd op initiatief van de minister een bijeenkomst gehouden over de voortgang rond het besluit over de sociale tegemoetkoming voor water.
- In opvolging van een onderhoud met het kabinet van de Waalse minister-president, Elio Di Rupo, en de Waalse administratie, heeft het Steunpunt het materiaal doorgegeven met betrekking tot de non-take-up van rechten, op basis van zijn verschillende werkzaamheden rond dit thema.
- Het Steunpunt heeft deelgenomen aan een toekomstgerichte denkoefening over de sociale cohesie in Wallonië binnen 30 jaar, geleid door de *Direction de la Cohésion sociale* (DICS) in samenwerking met het *Institut Destrée*. Deze participatieve denkoefening vond plaats in de vorm van 5 seminars waarbij de deelnemers een prospectieve methode toepasten om op een participatieve manier, samen met andere stakeholders van de DICS, een visie uit te werken over sociale cohesie, en meer bepaald over de toegang tot fundamentele rechten (inkomen, werkgelegenheid, gezondheid, energie, huisvesting, mobiliteit, ...), solidariteit tussen burgers, sociale rechtvaardigheid, ... in Wallonië met 2050 als horizon. De resultaten van deze toekomstgerichte reflectie werden voorgesteld op een evenement dat op 1 december 2022 in Namen werd georganiseerd ter gelegenheid van de [dertigste verjaardag van de DICS](#).

- In het kader van de opvolgingsprocedure van het tweejaarlijkse Verslag heeft het Steunpunt zijn tweejaarlijkse Verslag 'Solidariteit en armoede' op 22 juni [in het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap voorgesteld](#).

2.3. Samenwerking met onderzoeksinstituten

Het Steunpunt verzamelt kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmateriaal om dit via zijn publicaties en website te verspreiden. Het ondersteunt hierbij ook het onderzoek naar armoede en sociale uitsluiting in België. Hiertoe ondersteunt het Steunpunt verschillende onderzoeksinitiatieven door deelname aan de begeleidingscomités van deze onderzoeksprojecten en door bilaterale contacten met onderzoekers.

⊖ Begeleidingscomités en stuurgroepen van onderzoeksprojecten

- Het Steunpunt is, samen met HIVA-KULeuven en CRIDIS-UCL, partner in het '[Re-Invest.be](#)' onderzoek, in het kader van het Brain-onderzoeksprogramma van Federaal Wetenschapsbeleid (Belspo). Het onderzoek is in 2020 gestart en loopt vier jaar. Het heeft als doel om de impact van de mate van sociale investeringen (in de brede betekenis van het woord) op armoede te bestuderen, op drie domeinen (sociale bescherming, huisvesting en gezondheid) en vanuit drie perspectieven. Het Steunpunt is verantwoordelijk voor het socio-constructivistisch perspectief, naast het socio-economisch perspectief van HIVA en het socio-juridisch perspectief van CRIDIS.

Het Steunpunt zal hoofdzakelijk zijn materiaal - dat resulteert uit zijn verschillende overlegprocessen met mensen in armoede en andere actoren - rond de drie domeinen in het onderzoeksproces inbrengen, zodat het door de onderzoekpartners kan meegenomen worden. In 2022 werkte het Steunpunt aan een paper met de stand van zaken van zijn werkzaamheden rond gezondheid. In dit kader voerden we, binnen verenigingen waar armen het woord nemen, ook verkennende individuele en groepsinterviews rond mentale gezondheid. Het Re-InVEST.be onderzoek gaat immers ook over mentale gezondheid en dit thema is als dusdanig nog niet door het Steunpunt behandeld in overleg. De paper gezondheid wordt gefinaliseerd.

Daarnaast beoogt het Steunpunt de evoluerende onderzoeksresultaten van de partners in overleg te brengen om er samen met mensen in armoede en andere actoren op te reflecteren. Daartoe organiseert het Steunpunt een overleggroep die bestaat uit vertegenwoordigers van verenigingen waar armen het woord nemen, van andere armoede-organisaties en van actoren uit de drie domeinen. Deze overleggroep kwam in 2022 vier keer samen. Twee keer rond het thema sociale bescherming als sociale investering of als keten, met een uitwisseling over de impact van hogere uitkeringen op armoedesituaties en een bespreking van de eerste onderzoeksresultaten. Twee keer rond het thema mentale gezondheid, om de eerste resultaten uit de verkennende interviews voor te stellen en te verrijken en om het verband tussen mentale gezondheid en armoedesituaties verder uit te werken vanuit een sociale investeringsbenadering. Elke overlegbijeenkomst werd grondig voorbereid met de onderzoekpartners (bilateraal en tijdens seminars) en ook aan de deelnemers werd de mogelijkheid gegeven om vooraf de bijeenkomst samen voor te bereiden.

Er vond één Board Meeting plaats en er werd bijgedragen aan het *Annual Network Report*. Alle onderzoekers kwamen samen tijdens een *Integration Meeting* in het kader van *Work Package 1* rond sociale bescherming.

- Het Steunpunt is lid van de stuurgroep van het [Belmod onderzoek](#) - een project dat gefinancierd wordt door de Europese Commissie en gecoördineerd wordt door de FOD Sociale Zekerheid, met als doel de toegang tot de sociale bescherming in België te verbeteren – die in 2022 één keer vergaderde. Daarnaast organiseert het Steunpunt het stakeholdersoverleg bij het Belmod onderzoek, in samenwerking met de FOD Sociale zekerheid en BAPN. Dit onderzoek streeft ernaar een bestaansmiddelentoets te ontwikkelen, die én als rechtvaardig gepercipieerd wordt door de rechthebbenden én de rechthebbenden eenvoudiger en sneller kan identificeren. De onderzoekers van de FOD Sociale Zekerheid willen hierbij rekening houden met de kennis en ervaringen van mensen in armoede en van andere actoren in de strijd tegen armoede en de non-take-up van rechten. Ze doen een beroep op het Steunpunt tot bestrijding van armoede en het Belgisch Netwerk Armoedebestrijding (BAPN) om deze participatie te ondersteunen. In 2022 organiseerde het Steunpunt twee stakeholdersbijeenkomsten, die telkens grondig werden voorbereid met de onderzoekers en ook door BAPN met de regionale netwerken tegen armoede. Het Steunpunt leverde een bijdrage aan het [eindrapport](#) van het onderzoek en verzorgde een presentatie op de [slotconferentie](#).
- Het Steunpunt publiceerde eind 2021 december [een nota met een analyse van de \(non-\)take-up van de Hello Belgium Railpass](#), gecombineerd met [een persbericht](#). De maatregel van de Hello Belgium Railpass – met een gratis aanbod voor elke inwoner van België op basis van het rijksregisternummer – was een uitgesproken en unieke kans om de take-up te evalueren, op basis van en door kruising met socio-economische gegevens. In 2022 heeft het Steunpunt dit initiatief en resultaten van de analyse van (non-)take-up van de Hello Belgium Railpas op verschillende plaatsen kunnen voorstellen. We hebben hierbij telkens het belang en de noodzaak van een meer systematische analyse en monitoring van de (non-)take-up van overheidsmaatregelen sterk benadrukt.
- Lid van de gebruikersgroep van [datawarehouse 'Arbeidsmarkt en sociale bescherming'](#) (Kruispuntbank van de sociale zekerheid). Datawarehouse 'Arbeidsmarkt en sociale bescherming' is een belangrijke databank voor kwantitatief onderzoek en is ook bijzonder relevant in het kader van longitudinaal onderzoek.
- Lid van het onderzoekscomité van het onderzoek ['Armoedebestrijding door het verbeteren van de opname van sociale maatregelen door huishoudens en bedrijven'](#) (TAKE), uitgevoerd door UAntwerpen, ULg, het Planbureau, en FOD Sociale Zekerheid in het kader van het programma BRAIN-be van het Federaal Wetenschapsbeleid.
- Lid van de stuurgroep van het PWO-project ['de rol van sociale restaurants binnen het vraagstuk van armoedebestrijding'](#) uitgevoerd door HOGent. Dit project onderzoekt de positie van de sociale restaurants, als een duurzame praktijk in het armoedebestrijdingsbeleid, in het kader van de realisatie van het recht op voeding voor burgers in kwetsbare situaties vanuit een rechtenbenadering. De stuurgroep kwam één keer samen.
- Lid van de stuurgroep van het 'Wetenschappelijk onderzoek naar een Vlaamse indicatorenset om omgevingsfactoren en beleidsevaluatie inzake armoede te meten' (VISA: Vlaamse IndicatorenSet

Armoede), uitgevoerd door Universiteit Antwerpen - Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck en CEBUD. De stuurgroep kwam één keer samen.

- Lid van de stuurgroep in het kader van de enquête voor [kinderen en jongeren in Gemeenschapsinstellingen](#), een initiatief van de [Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind \(NCRK\)](#) in opvolging van de [publicatie van de nationale kinderrechtenindicatoren](#). Om deze indicatoren te vervolledigen met gegevens over kinderen en jongeren in migratie en voor kinderen en jongeren in een gemeenschapsinstelling (GI) stelde de NCRK specifieke enquêtes op voor deze groepen. In 2022 werd het rapport gefinaliseerd.
- Lid van het begeleidingscomité van het onderzoeksproject 'Homelessness trajectories and non-take-up from a dynamic perspective' (TRAHOME), gecoördineerd door Lucas –KULeuven, Ugent en CL. En mede-organisator van een netwerkdag voor onderzoekers rond dak- en thuisloosheid.
- Lid van de stuurgroep van het wetenschappelijk boek '[Justitie & Armoede](#)', op vraag van de FOD Justitie en de POD Maatschappelijke Integratie. Het Steunpunt stond ook in voor een artikel in het boek, dat voorgesteld werd op 17 februari 2022.
- Het Steunpunt ondersteunt de bijeenkomsten van de [Interuniversitaire Groep Onderzoek en Armoede \(IGOA\)](#), een samenwerkingsverband van onderzoekers rond armoede en sociale uitsluiting.
- Lid van de Netwerkgroep van het project '[Foodcare](#)', van de AP Hogeschool Antwerpen. Dit multidisciplinaire onderzoeksproject loopt van 2020 tot 2024 en onderzoekt hoe de toegang tot kwaliteitsvolle voeding verbeterd kan worden voor kwetsbare doelgroepen in Antwerpen door praktijkpartners te versterken in de omgang met dit thema. In 2022 nam het Steunpunt deel aan één netwerkvergadering waarin kritisch gereflecteerd werd met betrekking tot de eerste verzamelde data.
- Lid van de stuurgroep van het SWVG (Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin) onderzoek 'MJP1_EF_05 Onderzoek naar de haalbaarheid van het ontwikkelen en het gebruik van een bijkomende indicator om armoede te monitoren op Vlaams niveau'. Dit onderzoeksproject loopt van 1 juli 2021 tot 30 juni 2022 en beoogt verder onderzoek naar de haalbaarheid van een bijkomende armoede-indicator en de uitwerking van een voorstel over de wijze waarop deze kan worden geconstrueerd. Daarbij wordt rekening gehouden met de kwaliteitscriteria om betrouwbare en valide indicatoren te ontwikkelen, de implementeerbaarheid en de beschikbaarheid van data. De stuurgroep kwam drie keer samen. Het Steunpunt gaf ook feedback op het ontwerp van het eindrapport, zowel van de [Delphibevraging als de haalbaarheidsstudie](#).
- Het Steunpunt is partner in het onderzoeksproject van CREMIS (*Centre de recherche de Montréal sur les inégalités sociales, les discriminations et les pratiques alternatives de citoyenneté*) over de erkenning van ervaringskennis in de strijd tegen de armoede in Québec en België. In 2022 heeft het Steunpunt deelgenomen aan drie seminaries voor de uitwisseling van praktijken tussen verschillende actoren in de armoedebestrijding over de valorisatie van ervaringskennis, d.w.z. van mensen die armoede ervaren. Tijdens het tweede seminarie, op 29 maart 2022, heeft het Steunpunt aan de partners zijn ervaring met het overleg met verenigingen waarin mensen in armoede samenkomen en met andere actoren voorgesteld.

- Lid van het opvolgingscomité van het HELICON-onderzoeksproject, een door BELSPO gefinancierd onderzoeksproject dat loopt van 2021 tot 2023 en de sociale ongelijkheden en de langetermijn en indirecte gezondheidseffecten van de COVID-19-crisis in kaart wil brengen. In 2022 kwam het opvolgingscomité één keer samen.
- Het Steunpunt maakt deel uit van het begeleidingscomité van het onderzoek 'genderspecifieke overdracht van vermogen bij wettelijke samenwoning, huwelijk, scheiding en overlijden in België', georganiseerd door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, op verzoek van de staatssecretaris voor Gendergelijkheid, Sarah Schlitz. Het comité kwam één keer samen in 2022.
- Lid van het opvolgingscomité van het BE-PARADIS-onderzoeksproject, een door BELSPO gefinancierd onderzoeksproject dat loopt van 2019 tot 2024 en de manier waarop ongelijkheid in België wordt gemeten wil verdiepen. BE-PARADIS vertrekt van de vaststelling dat enerzijds bestaand cijfermateriaal een relatief lage en stabiele graad van ongelijkheid toont, terwijl anderzijds de breed verspreide perceptie bestaat dat de ongelijkheid in België groeit. In 2022 kwamen het opvolgingscomité één keer samen.
- Lid van de expertgroep van CEBUD. De expertgroep kwam in 2022 één keer samen, over onvoorwaardelijke steun en regelluwe bijstand.
- Lid van het *comité de référents* voor de *Indicateur Synthétique d'Accès aux Droits Fondamentaux* (ISADF) van IWEPS. Het comité is in 2022 eenmaal bijeengekomen.
- Lid van het begeleidingscomité van de prospectieve studie over kinderarmoede in opdracht van de Waalse regering, gezamenlijk uitgevoerd door IWEPS en AVIQ. De opdracht van deze studie bestaat erin na te denken over de evolutie van de rol van het gewest- en gemeenschapsbeleid inzake kinderarmoede in een verkennende prospectieve benadering op basis van een brede participatie. De regering wil scenario's opstellen waarmee zij verschillende beelden van mogelijke toekomst tot 2050 kan schetsen. In dit verband zijn zes vergaderingen gehouden.
- Lid van de stuurgroep van de studie ter ondersteuning van de oprichting van een coördinatieorgaan voor de beoordeling van complexe risico's in het kader van de klimaatverandering (CCCRA-CC) onder leiding van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen (DG Milieu). In 2022 werden drie vergaderingen gehouden.

⊖ *Bilaterale contacten in het kader van onderzoeken, doctoraten, colloquia...*

- Input bij het HIVA-onderzoek naar de mogelijkheden tot vergroening van de federale fiscaliteit.
- Interview door AB-REOC over de ontwerpstudie 'Betere digitale inclusie van alle consumenten in de samenleving'.
- Uitwisseling rond fiscaliteit en armoede met de redactie van de Gids op maatschappelijk gebied.
- Interview in het kader van een onderzoek naar non-take-up van de Vlaamse huurpremie.
- Medewerking aan een enquête van HEC Consulting om voor CWAPE en haar *Service Régionale de Médiation pour l'Énergie* (SRME) een studie uit te voeren om het gebruik van de SRME te vergroten.

2.4. Samenwerking met mensenrechteninstellingen

De wetgevers hebben aan het Steunpunt een mandaat toevertrouwd met betrekking tot de bescherming van de rechten van de mens. Dit mandaat werd gegeven op basis van de vaststelling dat *armoede afbreuk doet aan de waardigheid en aan de gelijke en vervreembare rechten voor alle personen* en van het gemeenschappelijk doel dat de wetgevers zich hebben gesteld, met name *het herstellen van de voorwaarden voor menselijke waardigheid en de uitoefening van de rechten van de mens*. Het Steunpunt is belast met het uitwerken van advies, het opmaken van rapporten over elke vraag betreffende de effectieve uitoefening van de mensenrechten in verband met armoede en de ongelijkheden inzake de toegang tot de rechten.

- Het Steunpunt nam in 2022 deel aan de maandelijkse bijeenkomsten van het Mensenrechtenplatform. Het Mensenrechtenplatform brengt de instellingen bijeen die een mandaat uitoefenen in het kader van het respect voor de rechten van de mens (College van federale ombudsmannen, *Délégué général aux droits de l'enfant* en Kinderrechtencommissaris, Interfederaal Gelijkekansencentrum (Unia), Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, Federaal Migratiecentrum (Myria), Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens (FIRM), Gegevensbeschermingsautoriteit, *Médiateur de la Wallonie et de la Fédération Wallonie-Bruxelles*, *Ombudsman des Deutschsprachigen Gemeinschaft*, Centrale toezichtsraad voor het gevangeniswezen, Hoge Raad voor Justitie, ...). Het heeft als doel om de problematieken die verschillende instellingen aanbelangen te analyseren, de respectievelijke bevoegdheden van elke instelling adequaat te mobiliseren en de samenwerking tussen de instellingen te stimuleren. Zo wisselden de leden ervaringen en goede praktijken uit rond hun samenwerking met parlementsleden en schreven zes instellingen, waaronder het Steunpunt, samen het advies [Van goede praktijk naar structurele beleidsmaatregel: Beleidsvoorstellen naar voorbeeld van het onthaal van Oekraïners op de vlucht](#). Verder wisselden de leden ook rapporten en verslagen over de eigen werkzaamheden uit. Het Steunpunt bracht onder andere presentaties over zijn tweejaarlijkse Verslag 'Solidariteit en armoede', over vragen en acties naar aanleiding van de overstromingen in juli 2022 en over zijn werkzaamheden rond energie en armoede.
- Het Steunpunt werkt op regelmatige basis samen met andere mensenrechteninstellingen. Samen met Myria, Unia, FIRM en het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM) publiceerden we een gemeenschappelijk persbericht [Oorlog in Oekraïne: samen naar een daadwerkelijke bescherming voor mensen op de vlucht](#). Later brachten we samen met FIRM, Unia, Myria, het Kinderrechtencommissariaat en de *Délégué général aux droits de l'enfant* het advies [Van goede praktijk naar structurele beleidsmaatregel: Beleidsvoorstellen naar voorbeeld van het onthaal van Oekraïners op de vlucht](#) uit, gelijktijdig met een persbericht. We werkten ook samen aan een parallel rapport voor het VN-comité voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen en aan een parallel rapport voor het Europees Comité voor Sociale Rechten over arbeidsrecht (zie verder punt 3.2).
- Het Steunpunt was vertegenwoordigd op de plenaire zitting van de Nationale Commissie voor de rechten van het kind (NCRK).

- Als lid van het [Europees Netwerk van Nationale Mensenrechteninstellingen](#) (ENNHRI/European Network of National Human Rights Institutions) neemt het Steunpunt deel aan verschillende werkgroepen, platformen, General Assembly, en surveys van Ennhri.

Reeds jaren neemt het Steunpunt actief deel aan de [Ennhri-Werkgroep rond Economische en Sociale Rechten](#) (Workgroup on Economic and Social Rights) en aan het thematisch [samenwerkingsplatform dat de Raad van Europa, Equinet, FRA en ENNHRI](#) samenbrengt om het belang van de economische en sociale rechten in Europa te benadrukken (CoE-FRA-ENNHRI-EQUINET Collaborative Platform on Social and Economic Rights). De Werkgroep rond Economische en Sociale rechten van ENNHRI kwam online enkele keren samen, onder andere rond de manier waarop mensenrechteninstellingen kunnen bijdragen aan de opvolgingsprocedure van het Herzien Europees Sociaal handvest, een instrument om mensenrechten te monitoren. In september kwam de werkgroep samen in Bratislava ter voorbereiding van het CoE-FRA-ENNHRI-EQUINET Collaborative Platform on Social and Economic Rights met als thema de samenwerking tussen nationale mensenrechteninstellingen en gelijkkansencentra enerzijds en het maatschappelijk middenveld anderzijds ter versterking van de sociale rechten in Europa.

2.5. Samenwerking met justitiële actoren

- Het Steunpunt wordt in zijn project Rechtspraak bijgestaan door een [begeleidingscomité](#), dat in 2022 driemaal samenkwam. Tijdens deze bijeenkomst werden de werkzaamheden van het project besproken. In het Begeleidingscomité worden inzichten uitgewisseld over de relevantie en het belang van een bepaalde uitspraak, en wordt ook verwezen naar gerelateerde rechtsleer of rechtspraak. Dit Begeleidingscomité, samengesteld uit academici, magistraten en advocaten, herleest de door het Steunpunt opgemaakte samenvattingen om de inhoudelijke kwaliteit te waarborgen. Het Begeleidingscomité verzorgde ook de feedback op het rechtspraakcahier betreffende bedelarij.
- Op 5 december 2022 organiseerde het Steunpunt, in samenwerking met het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO), voor de zevende keer een reflectiedag over “*de kijk van magistraten op armoede*”. Dit gebeurde in de gebouwen van het IGO. In een eerste blok van presentaties werd gesproken over schulden, schuldbemiddeling, en de toegang tot de rechtbank in de context van schulden. In een tweede blok van presentaties lag de focus op bedelarij onder Roma, en de gezamenlijk studie van het Steunpunt en het FIRM over bedelverboden in België in de context van het Lacatus-arrest. In de namiddag werden workshops georganiseerd rond de thema’s die in de voormiddag behandeld werden. Een afsluitende presentatie betrof de link tussen armoede en mensenrechten.

2.6. Samenwerking met andere actoren

- Het Steunpunt heeft deelgenomen aan het project FETA (Fair Energy Transition for All) gecoördineerd door de Koning Boudewijnstichting (drie bijeenkomsten), en heeft bijgedragen aan de opmaak van het Belgisch rapport van dit Europees project.

- Het Steunpunt heeft deelgenomen aan het participatieve project [Transform](#), een 'Toepassing van de beginselen van verantwoord onderzoek en innovatie op een burgerinitiatief over een materiaalstroom in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, een toepassing op onverkochte levensmiddelen' gecoördineerd door de vereniging Be Participation. Concreet kon het Steunpunt zijn expertise ter beschikking stellen tijdens een workshop in april, waar overheidsinstanties bijeenkwamen, en tijdens de tripartiete workshop in oktober.
- Het Steunpunt neemt deel aan de werkgroep rond waterarmoede, die door de Koning Boudewijnstichting eind 2021 werd opgestart. Er werd specifiek ingegaan op het thema van digitale watermeters.
- In functie van zijn mandaat als algemeen verzamelpunt voor gegevens dak- en thuisloosheid heeft het Steunpunt ook verder samengewerkt met de Koning Boudewijnstichting rond haar initiatief van tellingen dak- en thuisloosheid. Het Steunpunt had hierrond verschillende contacten met de KBS. De KBS neemt aan deel aan de interfederale werkgroep van het Steunpunt.
- Het Steunpunt neemt deel aan de bijeenkomsten van de Werkgroep Energie en Armoede in Vlaanderen (georganiseerd door Fluvius, 2 bijeenkomsten).
- Het Steunpunt neemt deel aan de bijeenkomsten van het Platform tegen energiearmoede (georganiseerd door de Koning Boudewijnstichting).
- Deelname aan een rondetafel rond zelfstandigen in moeilijkheden, georganiseerd door de Koning Boudewijnstichting (25/05).
- Opvolging van de werkzaamheden van het Kenniscentrum Vlaamse Steden rond automatische rechtentoekenning.
- Het Steunpunt maakt deel uit van de werkgroep 'Sociaal werk en rechtvaardige duurzaamheid', opgericht door SAAMO in het kader van het Vlaams actieplan Sterk Sociaal Werk.
- Het Steunpunt nam als 'expert ongelijkheid' deel aan het jongerenparlement georganiseerd door vzw Globelink, een rollen- en discussiespel waarbij honderden jongeren uit 28 verschillende klasgroepen debatteren rond één centraal thema. Dit jaar was dat ongelijkheid.

3. Adviezen en nota's

3.1. Adviezen en nota's aan overheden en de andere actoren in de strijd tegen armoede

Volgende adviezen werden door het Steunpunt opgemaakt, telkens op basis van zijn tweejaarlijkse Verslagen en andere werkzaamheden:

- Op 18 januari 2022 heeft het Steunpunt een [advies](#) uitgebracht over het voorontwerp van wet met betrekking tot de hervorming van de sociale tarieven inzake elektronische communicatie, in het kader van een openbare raadpleging die op initiatief van federaal minister voor Telecommunicatie, Petra De Sutter, door het BIPT werd gelanceerd.
- In het kader van de energiecrisis heeft het Steunpunt op verschillende momenten zijn aanbevelingen opnieuw aan de beleidsverantwoordelijken doorgegeven, met betrekking tot het uitgebreid sociaal energietarief maar ook met betrekking tot andere mogelijke maatregelen (zie ook het [persbericht van 14 maart](#) met de vraag naar een interfederale aanpak van de energiecrisis, aanstelling van de expertengroep, het Overlegcomité van 30 augustus).
- Op 16 maart 2022 heeft het Steunpunt, op verzoek van de Commissie Sociale Zaken, Werkgelegenheid en Pensioenen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, een advies opgesteld over het voorstel van wet tot wijziging van diverse bepalingen betreffende een beter gebruik van de installatiepremie.
- Op 20 april 2022 heeft het Steunpunt in het kader van de werkgroep waterarmoede een advies in de vorm van een tabel ingediend bij het kabinet van Brussels minister voor Leefmilieu, Alain Maron. Deze tabel, geïnitieerd door het kabinet van de minister en aangevuld door de partners in de werkgroep, waaronder het Steunpunt, bevatte een reeks potentiële indicatoren om waterarmoede in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beter te meten.
- Op 1 augustus 2022 heeft het Steunpunt een bijdrage geleverd aan het *Forum des jeunes* over een [wijziging van de wet van 31.07.22](#) betreffende het recht op maatschappelijke integratie, teneinde het advies van het *Forum* over het vraagstuk van de gezinstoelagen voor jongeren te voeden.
- Op vraag van de VREG heeft het Steunpunt, samen met het Netwerk tegen armoede en SAAMO, een nota uitgewerkt rond de toegang tot water, in het kader van de toepassing van een Europese Richtlijn terzake: [Gezamenlijk advies van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, SAAMO en het Netwerk tegen Armoede rond het Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot de kwaliteit, kwantiteit en levering van water bestemd voor menselijke consumptie](#) (29 augustus 2022).
- Op 14 september 2022 heeft het Steunpunt in de vorm van een e-mail een advies uitgebracht aan kabinet van federaal minister voor Telecommunicatie, Petra De Sutter, over een basistelecompakket, gezien de eerdere contacten met het kabinet over een mogelijk sociaal telecomtarief.
- Op 18 oktober 2022 diende het Steunpunt een advies in bij het kabinet van Waals minister voor Wonen, Christophe Collignon, over het ontwerpdecreet betreffende de toekenning van een

huurpremie en een energietoeslag aan bepaalde kandidaten voor de toewijzing van een *logement d'utilité publique*.

- Het Steunpunt formuleerde een feedback bij het verzoek tot input van de Europese Commissie over de aanbeveling inzake het minimuminkomen.
- Samen met FIRM, Unia, Myria, het Kinderrechtencommissariaat et de *Délégué général aux droits de l'enfant* bracht het Steunpunt het advies [Van goede praktijk naar structurele beleidsmaatregel: Beleidsvoorstellen naar voorbeeld van het onthaal van Oekraïners op de vlucht](#) uit.

Heel wat nota's en adviezen vinden hun grond in de verschillende tweejaarlijkse Verslagen van het Steunpunt, met als recentste het tweejaarlijkse Verslag 2020-2021 'Solidariteit en armoede', dat eind 2021 werd gepubliceerd. Het Samenwerkingsakkoord ter bestendinging van het armoedebeleid voorziet een [opvolgingsprocedure](#) waarbij het Verslag wordt overgemaakt aan de verschillende Regeringen, Parlementen en adviesorganen. Een lijst van de verschillende presentaties en adviezen rond het Verslag is beschikbaar op de website van het Steunpunt.

3.2. Bijdragen aan internationale instanties

- Het Steunpunt deed een bijdrage in het kader van de bevraging door Ennhi met betrekking tot de *Rule of Law*.
- Op basis van zijn tweejaarlijks Verslag 'Duurzaamheid en armoede' deed het Steunpunt een bijdrage aan de regionale consultatie rond Duurzame Ontwikkeling en het Internationaal Verdrag over Economische, Sociale en Culturele Rechten (IVESCR) die leidde tot een [General Comment on Sustainable Development and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights](#);
- Samen met andere mensenrechteninstellingen droeg het Steunpunt bij aan de opvolging van de geboekte vooruitgang met betrekking tot de door België onderschreven mensenrechtenverplichtingen door het publiceren van parallelle rapporten bij de statenrapporten:
 - o [Parallel rapport voor het VN-comité voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen \(83ste zitting • 8ste periodiek rapport van België\) door het Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de Rechten van de Mens, het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen](#). De bijdrage van het Steunpunt is hoofdzakelijk gebaseerd op de fiche [Hebben vrouwen een hoger risico op armoede en bestaansonzekerheid dan mannen?](#) In de rubriek 'Feiten en cijfers' op onze website.
 - o [Parallel rapport voor het Europees Comité voor Sociale Rechten, door het Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de Rechten van de Mens, het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, Myria, en de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen](#). Dit rapport handelt over arbeidsrecht en de bijdrage van het Steunpunt kwam tot stand op basis van het hoofdstuk 'Solidariteit en werk' in het tweejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede';

3.3. Inbreng op studiedagen, colloquia en platformen

Het Steunpunt deed binnen verschillende platformen een inbreng, via een presentatie of deelname aan een panel of rondetafel:

- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', Coffee Talk Unia – Myria – Steunpunt tot bestrijding van armoede, 10/01.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', Mensenrechtenplatform, 11/01.
- Presentatie 'To leave no one behind', Bond Beter Leefmilieu, 18/01.
- Presentatie '(Non-)take-up van de Hello Belgium Railpass', Cel Armoedebestrijding – Stad en OCMW Gent, 20/01.
- Presentatie 'Input from the Combat Poverty Service (Belgium) about Social protection in a COVID-19 response and recovery context', Ennhri-Webinar on sustainable recovery, The Danish Institute for Human Rights, 10/02.
- Presentatie '(Non-)take-up van de Hello Belgium Railpass, Werkgroep Automatische Rechtenoekenning – Kenniscentrum Vlaamse Steden, 11/02.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', Werkgroep 'Energie en armoede' – Fluvius, 17/02.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', Belgisch Platform tegen armoede en sociale uitsluiting EU 2020, 18/02.
- Voorstelling van de werking van het Steunpunt en van zijn tweeejaarlijkse Verslagen 'Duurzaamheid' en 'Solidariteit', SAAMO, 24/02.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', Actiris, 24/2.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede' en van de analyse van (non-)take-up van de Hello Belgium Railpass, HPAO, 07/03.
- Gesprek rond het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede' met H.M. Koningin Mathilde, 16/03.
- Les 'Armoede en klimaatverandering', Permanente Vorming 'Armoede en Participatie' - KULeuven en UGent, 28/03.
- Gastles 'Poverty and social exclusion in Belgium', Hogeschool Gent, 30/03.
- Voorstelling van het project rechtspraak, Netwerkevent over de rol van procesvoering in armoedebestrijding - USAB, 22/04.
- Voorstelling en reflectie rond het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', ATD Vierde Wereld, 23/04.
- Reflectie naar aanleiding van het doctoraat van Heidi Degerickx, UGent, 29/04.
- Deelname aan panelgesprek 'COVID: De wereld herontdekt sociaal werk', Sociaalwerkconferentie 2022, 05/05.

- Workshop 'Duurzame toekomst voor mensen in armoede', State of the region: inspiratie en ontmoeting - AVANSA, 5 mei.
- Deelname aan panelgesprek, State of the region: inspiratie en ontmoeting - AVANSA, 05/05.
- Voorstelling Re-InVEST.be-onderzoek, Coffee Talk Unia – Myria – Steunpunt tot bestrijding van armoede, 13/06.
- Presentatie 'Le non-recours aux droits et les pratiques d'automatisation en Belgique', Les Déjeuners des Observatoires – ODENORE (Frankrijk), 13/06.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, 22/06.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', Bruxelles Environnement, 23/06.
- Bijdrage tijdens de slotconferentie 'BELMOD x TAKE. De niet-opname van sociale rechten in België: omvang, oorzaken en mogelijke oplossingen', FOD Sociale zekerheid en het TAKE Consortium, 23/06.
- Voorstelling advies rond toegang tot water (Steunpunt tot bestrijding van armoede, Netwerk tegen armoede, SAAMO), SERV – Minaraad, 30/08.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', SERV, 01/09.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', Universiteit voor het Maatschappelijk Belang, 14/09.
- Presentatie 'Vers une fiscalité juste', Université d'été – Amnesty International, 17/09.
- Presentatie over energiearmoede en energiemaatregelen in België, Mensenrechtenplatform, 04/10.
- Organisatie workshop en presentatie 'Naar een rechtvaardige fiscaliteit', SDG Forum 2022, 04/10.
- Voorstelling van memorandum rond het statuut samenwonende, Atelier des droits sociaux, 06/10.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', Vlaamse Raad WVG, 11/10.
- Bijdragen tijdens de verschillende klimaattafels rond fiscaliteit, energie, mobiliteit, circulaire economie.
- Animatie van panelgesprekken tijdens de Nationale conferentie 'Van droom naar werkelijkheid: het einde van dakloosheid in België', Straatverplegers vzw, 14/10.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', Brupartners, 18/10.
- Bijdrage aan het 'Colloque, Croiser les savoirs avec tou·te·s - L'Espace collaboratif pour le développement des recherches en croisement des savoirs', démocratie & participation, 15/11 en 16/11.
- Voorstelling van het tweeejaarlijks Verslag 'Solidariteit en armoede', CESE Wallonie, 07/12.

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

- Voorstelling van het ontwerp van Cahier 3 met een onderzoek naar de bedelreglementen, Reflectiedag 'De kijk van magistraten op armoede', 05/12.
- Deelname aan panelgesprek tijdens het High-level event van de klimaattafels, FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, 06/12.
- Presentatie 'Non-take-up van rechten en praktijken van automatische toepassing in België', Netwerk van de Ombudsmannen, 16/12.

4. Verzamelen en publicatie van rechtspraak

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft als opdracht om de effectiviteit van de mensenrechten in situaties van armoede te evalueren. Daarom beschikt het over een [project Rechtspraak](#), waarin rechterlijke beslissingen worden geanalyseerd. Specifiek aan dit project is dat het rechtspraak verzamelt en gratis publiceert over alle grondrechten, pertinent voor de invalshoek van armoede: huisvesting, bescherming van gezinsleven, gezondheidszorg, arbeid en sociale bescherming, enz.

Het is ook in het kader van dit project dat de reflectiedag over 'de kijk van magistraten op armoede' wordt georganiseerd.

In het kader van dit project wordt ook samengewerkt met een [juridisch tijdschrift over grondrechten en armoede](#), het Steunpunt neemt onder andere deel aan het redactiecomité.

↳ *Algemeen*

Pertinente beslissingen worden samengevat in een voor het publiek toegankelijke taal, zonder daarmee de juridische complexiteit uit het oog te verliezen. Vervolgens worden deze samenvattingen op de website gepubliceerd, samen met de geanonimiseerde beslissingen. Elke samenvatting verschijnt zowel in het Nederlands als in het Frans.

Om de kwaliteit en de juridische correctheid te garanderen, controleert het Begeleidingscomité elke samenvatting vooraleer ze gepubliceerd wordt.

In 2022 werd een artikel gepubliceerd in het *Journal du Droit des Jeunes* over het tweede thematische cahier dat gewijd is aan het behoud van de band tussen geplaatst kind en ouders in een armoedecontext.

In 2022 werd gewerkt aan een onderzoek dat er kwam naar aanleiding van het Lacatus-arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, waarin het recht op bedelen in bepaalde omstandigheden kan worden erkend. De impact van dit arrest op België vormt de aanzet van een samenwerking tussen het Steunpunt tot bestrijding van armoede en het FIRM. Met dit onderzoek hebben we alle bestaande bedelreglementen in België proberen verzamelen. We gingen kijken in welke steden en gemeenten bedelreglementen werden ingevoerd, hoe deze reglementen eruit zien en hoe ze zich verhouden tot de principes uit de rechtspraak. Het onderzoek zal uiteindelijk gepubliceerd worden in een gezamenlijk Cahier van het Steunpunt en het FIRM.

↳ *Verzamelmethodes*

Het verzamelen van rechtspraak gebeurde op verschillende manieren. Zo ontving het Steunpunt niet-gepubliceerde rechtspraak van rechters met wie het contacten onderhoudt, van verschillende soorten rechtbanken: arbeidsrechtbanken, vrederechters, strafrechtbanken, etc. Sinds 2017 is het Steunpunt bovendien vrijgesteld van expeditierecht, waardoor het gratis beslissingen kan opvragen bij alle Belgische rechtbanken.

5. Informatie en communicatie

5.1. Website

Op de website (www.armoedebestrijding.be) biedt het Steunpunt tot bestrijding van armoede aan het brede publiek informatie aan in de drie landstalen en in het Engels; de Engelstalige en Duitstalige versies zijn weliswaar minder uitgewerkt. De website is het ideale middel om de documenten die het Steunpunt verzamelt en onderzoekt, en ook deze die het zelf opmaakt, openbaar te maken. Zoals ook in de voorbije jaren, blijft de meest geconsulteerde rubriek 'feiten en cijfers', waarbij antwoord wordt gegeven op veel gestelde vragen.

De pagina met de jaarlijkse activiteitenkalender in het kader van de Werelddag van verzet tegen armoede op 17 oktober heeft zoals altijd ook vele bezoekers aangetrokken.

In 2022 werd het hoofdmenu van de site gewijzigd om de rubriek 'Rechtspraak' zichtbaarder en toegankelijker te maken. Aan het hoofdmenu werd een specifiek tabblad toegevoegd, en de verschillende subrubrieken werden georganiseerd in een submenu. Met dezelfde zorg voor leesbaarheid is de rubriek 'Onderzoek' opnieuw vormgegeven en is ook een specifiek tabblad toegevoegd aan het hoofdmenu. Het omvat het onderzoekswerk dat door en met het Steunpunt wordt verricht, en ook de activiteiten in verband met het IGOA.

5.2. Activiteiten van het documentatiecentrum

Het documentatiecentrum is vooral gericht op intern gebruik ter ondersteuning van de werkzaamheden van de medewerkers. Allerlei publicaties - waaronder artikels, boeken, presentaties, studies – worden gecatalogiseerd. Meer en meer wordt ook gebruik gemaakt van digitale tijdschriften.

Het Steunpunt ontving 159 vragen via email of telefoon, waarvan de meeste (70 %) informatievragen zijn van organisaties, beroepskrachten (vooral journalisten), studenten, en overheidsdiensten. Het gaat veelal om vragen naar cijfermateriaal en interviews. 24 % van de contacten betrof vragen voor hulp, waarvan de meeste vragen voornamelijk gaan om energie, financiële moeilijkheden, gezondheid, huisvesting, invaliditeit en justitie. Bij dergelijke hulpvragen tracht het Steunpunt naar een concrete organisatie door te verwijzen die in de regio van de hulpvrager ondersteuning kan bieden bij het zoeken naar een antwoord op de hulpvraag. Verder zijn er vragen van studenten over een stageplaats en organisaties die een medewerking vragen bij een evenement.

5.3. Persrelaties, mediastrategie en sociale media

Zoals elk jaar ter gelegenheid van de Internationale dag voor de uitroeiing van armoede op 17 oktober, werd naar de geschreven en audiovisuele pers een persbericht verstuurd om aandacht te vragen voor de activiteitenkalender van de Internationale dag, die op de website van het Steunpunt vermeld staat.

De Twitter-account ([@Luttepauvrete](https://twitter.com/Luttepauvrete)) van het Steunpunt, aangemaakt op 16 oktober 2017, geeft een bijkomend communicatiekanaal. De Twitter-account wordt gebruikt in functie van de actualiteit en van de thema's die het Steunpunt opvolgt. De account blijft gestaag groeien in termen van het aantal gebruikers. Op 31 december 2022 waren er 667 abonnees. In 2022 publiceerde het Steunpunt 276 tweets (NL + FR) met 73.059 weergaven. Gepubliceerde tweets leiden internetgebruikers zo vaak mogelijk naar de publicaties van het Steunpunt, persartikels of pagina's op zijn website. Deze multichannel communicatie helpt de zichtbaarheid van het werk van het Steunpunt te vergroten. Sinds 2019 is de Twitter-nieuwsfeed op de startpagina van de website van het Steunpunt beschikbaar.

De 'Nieuwsflits' is ook een belangrijk instrument voor de verspreiding van het werk van het Steunpunt. Naast een artikel over een thema die door het Steunpunt wordt behandeld, geeft het een overzicht van wat er in de voorbije maanden op de agenda van het Steunpunt stond, een overzicht van de follow-up van het tweejaarlijkse Verslag en recente publicaties van het Steunpunt. Sinds april 2020 wordt dit beheerd via het Mailchimp-berichtenplatform, dat meer mogelijkheden biedt voor de creatie van mailings en beheren van contacten. Er zijn twee nieuwsflitsen verzonden, met name op 25 mei (thematiek gewijd aan het onderzoek Re-InVEST.be) en 30 november 2022 (thematiek gewijd aan de risico's van E-uitsluiting in verband met digitale transformatie).

Persberichten worden ook via dit kanaal verzonden. In 2022 zijn drie persberichten (nieuwe ordonnantie betreffende het waterbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de noodzaak van een interfederale aanpak van de huidige energiecrisis, de internationale dag voor de uitroeiing van armoede op 17 oktober) verzonden. Drie andere persberichten, die samen met andere mensenrechteninstellingen werden ontwikkeld, werden ook op de website van het Steunpunt gepubliceerd: 'Oorlog in Oekraïne: samen naar een daadwerkelijke bescherming voor mensen op de vlucht', 'Leren uit het onthaal van Oekraïners op de vlucht – Aanbevelingen van zes mensenrechteninstellingen' en 'Stand van zaken van het Belgische arbeidsrecht – België kent goede sociale bescherming, maar niet voor iedereen'.

5.4. Publicaties

De publicaties zijn beschikbaar op:

- <https://www.armoedebestrijding.be/publicaties/publicaties-steunpunt/tweejaarlijks-verslag/>
- <https://www.armoedebestrijding.be/publicaties/publicaties-steunpunt/activiteitenverslagen/>
- <https://www.armoedebestrijding.be/publicaties/publicaties-steunpunt/artikels-van-de-medewerkers-van-het-steunpunt/>
- <https://www.armoedebestrijding.be/adviezen-en-notas/>
- <https://www.armoedebestrijding.be/persberichten/>
- <https://www.armoedebestrijding.be/nieuwsflits/>
- <https://www.armoedebestrijding.be/publicaties/publicaties-steunpunt/notas-en-boeken/>

5.5. Echo in de media

Het Steunpunt wordt regelmatig vermeld in verschillende media, voornamelijk in de gedrukte pers, op websites en in artikels. In 2022 registreerde het documentatiecentrum 259 vermeldingen van waar ongeveer 30 % in tijdschriftartikels, publicaties (online) en kranten. Op vlak van taal gaat het ongeveer om 51 % Nederlandstalige referenties en 42 % Franstalige verwijzingen; de overige 5 % heeft betrekking op Duitstalige en Engelstalige bronnen. Hierbij wordt regelmatig naar de webrubriek [Feiten en cijfers](#) op de website verwezen, alsook naar de tweejaarlijkse Verslagen van het Steunpunt.

Het tweejaarlijkse Verslag 'Solidariteit en armoede' kreeg opnieuw aandacht in verschillende artikelen in de gedrukte en online media en in verschillende gespecialiseerde tijdschriften (Sampol, Viewz, De Gids op maatschappelijk gebied, *Revue Politique*, Sociaal.net, *En Marche*). Het Steunpunt heeft ook de gelegenheid gehad het Verslag op de radio te presenteren, tijdens het programma *Au bout du jour* op La Première RTBF, op 7 februari. Het Steunpunt heeft ook deelgenomen aan het tv-programma *Demain, c'est pas si loin: la précarité* (Morgen is niet zo ver weg: de onzekerheid), gewijd aan de onzekerheid van jongeren, op de lokale zender No-Télé, alsmede aan twee tv-programma's op de nieuwszender LN24. De eerste keer was op 4 mei, toen het tweejaarlijkse Verslag 'Duurzaamheid en Armoede' werd besproken, als onderdeel van een programma gewijd aan de 25e verjaardag van duurzame ontwikkeling in België. Een tweede keer op 16 mei, met een interventie over het thema koopkracht en inflatie. Ten slotte werkte het Steunpunt samen met de gespecialiseerde pers over specifieke onderwerpen, waaronder een focus op het hoofdstuk 'Belastingen' van het tweejaarlijks Verslag 'Solidariteit en Armoede' in het tijdschrift De Gids op maatschappelijk gebied, een artikel over digitalisering in de *Revue Politique* en een artikel over de non-take-up van rechten in het tijdschrift *Salut et Fraternité*.

6. Interne werking

6.1. Begeleidingscommissie

De Begeleidingscommissie, voorgezeten door de minister voor Armoedebestrijding, heeft de opdracht om de inhoud van de werkzaamheden van het Steunpunt tot bestrijding van armoede op te volgen en over het respect van de methodologie te waken (art. 8 van het samenwerkingsakkoord). De Begeleidingscommissie is in 2022 vier maal samengekomen.

6.2. Beheerscomité

Het Beheerscomité heeft drie opdrachten: waken over de goede uitvoering van het samenwerkingsakkoord, bepalen van het personeelsbehoefteplan en opmaken van een ontwerp van budget (art. 7 van het samenwerkingsakkoord). Het Beheerscomité is in 2022 drie maal samengekomen, onder voorzitterschap van dhr. Ides Nicaise.

6.3. Team

Het team bestond eind 2022 uit negen personen, met een gemiddelde van 7,5 voltijds equivalent over het jaar 2022. Hiervan wordt ongeveer 1 voltijds equivalent ingezet voor en gefinancierd door het Re-InVEST.be-onderzoeksproject.

6.4. Samenwerking met Unia en Myria

Naar aanleiding van de Covid-19-crisis werd samen met Unia en Myria vanaf maart 2020 een taskforce opgericht in functie van de nodige personeelsmaatregelen met betrekking tot de continuïteit van de werkzaamheden, het verplicht telewerk, en de welzijnsaspecten binnen deze context. Deze taskforce is werkzaam gebleven tot in de lente van 2022, en is nog twee maal samengekomen.

Daarnaast heeft het Steunpunt op geregelde tijdstippen overleg met de directies van Unia en Myria in functie van het personeels- en welzijnsbeleid. Ook is er via verschillende kanalen informatie-uitwisseling tussen de personeelsleden van de drie instellingen.

In maart 2022 is het Steunpunt verhuisd naar het gebouw 'Eurostation', waar het kantoorruimte deelt met Unia, Myria, Ennhri, Equinet en het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen.

Gevolgte vorming:

- Conversatietafels Frans
- Microsoft Calls binnen Teams
- Belga.Press webinar

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

- Microsoft PowerPoint (met team)
- Microsoft Word
- Brandbestrijding
- Vorming rond timemanagement
- Slimmer communiceren in digitale tijden
- MS Teams
- Opleiding Nederlands
- Informatiesessie rond artificiële intelligentie, door Unia

In functie van de werkzaamheden van het Steunpunt werden volgende (studie)dagen gevolgd :

- Presentatie Belmod-onderzoek, 03/02.
- Golfbrekers. Een staat van het gezinsbeleid in Vlaanderen 2021, 23/02.
- Conférence 'Lutter contre le sans-abrisme à l'échelle européenne : regards croisés', 28/02.
- Vooruitzicht, Decenniumdoelen, 15/03.
- Telling dak- en thuisloosheid 2021, Koning Boudewijnstichting, 17/03.
- HELICONference: Data needs during the COVID-19 crisis, 27/04.
- Blockchain-technologie : een instrument voor duurzame ontwikkeling?, 04/05.
- Sociaalwerkconferentie 2022, 05/05.
- Webinaire sur la transition énergétique, IWEPS, 05/05.
- Dag 'De wet op de duurzame ontwikkeling bestaat 25 jaar: terugblik en vooruitblik', georganiseerd ter gelegenheid van de 25e verjaardag van het Belgische federale beleid inzake duurzame ontwikkeling door de federale minister van Duurzame Ontwikkeling, 05/05.
- Presentatie van een Gids voor het opstellen van een lokale sociale en gezondheidsdiagnose, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, 12/05.
- Hoge Gezondheidsraad: Na de pandemie... Naar een inclusieve geestelijke gezondheidszorg: iedereen aan boord!, 18/05.
- BE-PARADIS workshop on inequality, 19/05.
- Lage emissiezones & sociale rechtvaardigheid, 19/05.
- Webinaire 'Les enjeux de la digitalisation : perspectives à l'horizon 2030', Conseil économique, social et environnemental de Wallonie (CESEW), 20/05.
- 'Just transition policy launch event', federaal Minister voor Duurzame Ontwikkeling, 24/05.
- Matinée d'information sur l'action en cessation, 03/06.
- Prijs Armoede uitsluiten, Welzijnszorg, 09/06.
- Conférence 'Printemps résilient', Direction du Développement durable du SPW, 17/06.

- Side-event on the non-take-up of rights, 50th Human Rights Council session, 24/06.
- Online Conferentie 'Adequate Minimum Income Protection — The Backbone of a Truly Social Europe, European Anti-Poverty Network (EAPN), 28/06.
- Academische Zitting, 25 jaar Kinderrechtencommissariaat, 30/06.
- Steering child well-being policies with good data, 05/07.
- Paneldiscussie: The commitment to ending poverty in all its forms and dimensions, 01/09.
- Olivier De Schutter: "how can we build a more inclusive Society?", 06/09.
- Colloque 'Ce qui nous arrive' sur les crises et les inégalités sociales organisée par le Forum-Bruxelles contre les inégalités, la FDSS, CESEP, Fédération des Maisons médicales, Le Grain, Lire et écrire Bruxelles, CSC, CNCD – 11.11.11., FGTB Bruxelles et Solidaris, 22/09 et 23/09.
- SDG Forum 2022, 04/10.
- Installatie Leerstoel Pelicano, UGent, 04/10.
- Formation-action (ateliers prospectifs) 'La cohésion sociale pour la Wallonie à l'horizon 2050', organisée par la Direction de la Cohésion sociale du SPW et l'Institut Jules Destrée, Namur, 6/10, 13/10 et 19/10.
- Event 'Dak- en thuisloosheid bij jongvolwassenen, Koning Boudewijnstichting, 10/10.
- Seminarie Sociale crisismonitoring: COVID-19 and beyond, Working Group Social Impact Covid-19 en onderzoeksconsortium COVIVAT, 12/10.
- Conférence 'Rêve de toit', Infirmiers du rue, 14/10.
- 50 jaar Centrum Kauwenberg, 17/10.
- Debat met verantwoordelijken SVK & Woonpunt (Mechelen), 17/10.
- Atelier-échange 'Une école des solidarités pourquoi faire?', 17/10.
- Webinar over structurele armoedebestrijding, met Tuur Ghys, 17/10.
- Conférence : 'Fracture numérique...vers l'exclusion totale?', 05/11.
- Barometer kinderarmoede: Analyse EU-SILC 2021 gegevens en beleidsrapport met aanbevelingen ter bestrijding van kinderarmoede en versterking van het gezinsbeleid, 7/11.
- Colloque 'Croiser les savoirs avec tou-tes, par L'Espace collaboratif pour le développement des recherches en croisement des savoirs', Paris, ATD Quart Monde, 15-16/11.
- Voorstelling jaarverslag, Kinderrechtencommissariaat, 16/11.
- Webinar Wegwijs in schulden, 17/11.
- Herfstschool: Sociaal klimaatbeleid in de praktijk, 17/11.
- Conférence 'Un avenir numérique plus juste : avec qui ?', AB-REOC, 17/11.
- Journée d'étude "La dématérialisation des services : Comment surmonter cet obstacle dans notre travail social ?" dans le cadre de la Semaine du Secteur Bruxellois d'Aide aux Personnes sans abri, 18/11.
- Webinar : Digital Transition & Homelessness, 23/11.

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

- Studie- en netwerkdag rechtvaardige fiscaliteit, 25/11.
- Événement '30 ans au service de la cohésion sociale en Wallonie' organisé par la Direction de la Cohésion sociale du SPW, Namur, 01/12.
- Table-ronde "où sont les surendettés?" - Observatoire du Crédit et de l'Endettement, 08/12.
- Voorstelling Jaarboek Armoede en sociale uitsluiting, USAB, 09/12.

Bijlage 1: Samenwerkingsakkoord

Het Samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende de besteding van het armoedebeleid werd ondertekend te Brussel op 5 mei 1998, en goedgekeurd door:

- >> De Vlaamse Gemeenschap, decreet van 17 november 1998, B.S. van 16 december 1998
- >> De federale Staat, wet van 27 januari 1999, B.S. van 10 juli 1999
- >> De Franse Gemeenschap, decreet van 30 november 1998, B.S. van 10 juli 1999
- >> De Duitstalige Gemeenschap, decreet van 30 november 1998, B.S. van 10 juli 1999
- >> Het Waals Gewest, decreet van 1 april 1999, B.S. van 10 juli 1999
- >> Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, ordonnantie van 20 mei 1999, B.S. van 10 juli 1999

TEKST VAN HET AKKOORD

Gelet op artikel 77 van de Grondwet;

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, inzonderheid op artikel 92bis, § 1, ingevoegd bij de bijzondere wet van 8 augustus 1988 en gewijzigd bij de wet van 16 juli 1993;

Gelet op de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse Instellingen, inzonderheid op artikelen 42 en 63;

Gelet op de wet van 31 december 1983 tot hervorming der instellingen voor de Duitstalige Gemeenschap, inzonderheid op artikel 55bis, ingevoegd bij de wet van 18 juli 1990 en gewijzigd bij de wet van 5 mei 1993;

Gelet op de beslissing van het Overlegcomité Federale Regering - Gemeenschaps- en Gewestregeringen van 3 december 1997;

Overwegende dat bestaansonzekerheid, armoede en sociale, economische en culturele uitsluiting, zelfs voor één enkele persoon, op een ernstige manier afbreuk doen aan de waardigheid en aan de gelijke en vervreembare rechten voor alle personen;

Overwegende dat het herstellen van de voorwaarden voor menselijke waardigheid en de uitoefening van de rechten van de mens, zoals bepaald in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948 en in de twee Internationale Verdragen inzake economische, sociale en culturele rechten en inzake burgerrechten en politieke rechten van 19 december 1966, een gemeenschappelijk doel is voor iedere overheid van het land;

Overwegende dat daartoe voortdurende en gecoördineerde inspanningen nodig zijn van elke overheid apart en van allen samen, voor het uitstippelen, het uitvoeren en het evalueren van het beleid tot voorkoming van bestaansonzekerheid, tot bestrijding van de armoede en tot integratie van de personen in de samenleving;

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Overwegende dat de sociale zekerheid prioritair is voor het behoud van de sociale samenhang en voor het voorkomen van bestaansonzekerheid, armoede en sociale ongelijkheid en voor de menselijke emancipatie;

Overwegende dat het nodig is de bestendiging van dit integratiebeleid te waarborgen, namelijk door het aanpassen en het ontwikkelen van de openbare dienstverlening;

Overwegende dat de betrokkenheid van alle personen bij dit integratiebeleid, reeds bij het uitstippelen ervan, door de overheid moet gewaarborgd worden;

- >> De Federale Staat, vertegenwoordigd door de Eerste Minister, de Minister van Sociale Zaken, de Minister van Tewerkstelling en Arbeid, belast met het beleid van gelijke kansen voor mannen en vrouwen, de Minister van Volksgezondheid en Pensioenen en de Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie;
- >> De Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest, vertegenwoordigd door hun Regering, in de persoon van de Minister-President en de Ministers bevoegd voor de coördinatie van het armoedebeleid en voor de bijstand aan personen;
- >> De Franse Gemeenschap, vertegenwoordigd door haar Regering, in de persoon van de Minister-President;
- >> De Duitstalige Gemeenschap, vertegenwoordigd door haar Regering, in de persoon van de Minister-President en de Minister van Jeugd, Vorming, Media en Sociale Zaken;
- >> Het Waals Gewest, vertegenwoordigd door de Minister-President en de Minister van Sociale Actie;
- >> Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, vertegenwoordigd door de Minister-President;
- >> De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, vertegenwoordigd door de leden van het Verenigd College bevoegd voor Bijstand aan Personen;

Kwamen het volgende overeen :

ARTIKEL 1

Zonder afbreuk te doen aan hun eigen bevoegdheden verbinden de ondertekenende partijen zich ertoe hun beleid tot voorkoming van bestaansonzekerheid, tot bestrijding van de armoede en tot integratie van de personen in de samenleving voort te zetten en te coördineren op basis van de hierna volgende principes:

- >> Het realiseren van de sociale rechten, vastgelegd in artikel 23 van de Grondwet;
- >> Een gelijke toegang voor iedereen tot al deze rechten, wat ook maatregelen van positieve actie kan inhouden;
- >> Het invoeren en versterken van de modaliteiten voor de deelneming van alle betrokken overheden en personen, inzonderheid van personen die in armoede leven, aan het uitstippelen, het uitwerken en het evalueren van dit beleid;

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

- >> Een beleid van maatschappelijke integratie is een inclusief, globaal en gecoördineerd beleid, dit wil zeggen dat het moet gevoerd worden op alle bevoegdheidsgebieden en dat een voortdurende evaluatie van alle ondernomen en overwogen initiatieven en acties daartoe vereist is.

ARTIKEL 2

Daarom verbinden de ondertekenende partijen zich ertoe bij te dragen elkeen binnen hun bevoegdheden aan een "Verslag over Bestaansonzekerheid, Armoede, Sociale Uitsluiting en Ongelijke Toegang tot de Rechten", verder "het Verslag" genoemd. Dit wordt tweejaarlijks tegen de maand november opgemaakt door het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting", voorzien in artikel 5 van dit akkoord, op basis van de bijdrage van de partijen. Het verslag wordt in de drie landstalen opgemaakt.

Het bevat minstens:

- >> Een evaluatie van de evolutie van onzekere levensomstandigheden, van armoede en van sociale uitsluiting op basis van indicatoren zoals zij overeenkomstig artikel 3 worden vastgelegd;
- >> Een evaluatie van de daadwerkelijke uitoefening van sociale, economische, culturele, politieke en burgerrechten alsook van de ongelijkheid die blijft bestaan wat betreft de toegang tot de rechten;
- >> Een inventaris en een evaluatie van het beleid en van de acties die sinds het vorig verslag werden gevoerd;
- >> Concrete aanbevelingen en voorstellen om de toestand van de betrokken personen op alle in dit artikel bedoelde gebieden zowel op lange als op korte termijn te verbeteren.

ARTIKEL 3

Na overleg met de wetenschappelijke wereld, de bevoegde administraties en instellingen, de sociale partners en de organisaties waar de armen het woord nemen, zullen de ondertekenende partijen onderzoeken welke kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren en instrumenten kunnen gebruikt en/of uitgewerkt worden om de evolutie op alle in artikel 2 bedoelde gebieden te analyseren, opdat de bevoegde overheden op de meest passende manier kunnen ingrijpen. Een eerste reeks indicatoren zal worden vastgelegd voor 15 november 1998.

Zonder afbreuk te doen aan de wetten en reglementen betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de individuen, verbinden de ondertekenende partijen zich ertoe alle gegevens waarover een voorafgaand akkoord wordt bereikt kosteloos ter beschikking te stellen van het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting" of de toegang tot deze gegevens te vergemakkelijken, indien ze behoren tot externe diensten. De ondertekenende partijen hebben ook toegang tot deze gegevens.

ARTIKEL 4

- §1ste Het Verslag wordt via de Interministeriële Conferentie Sociale Integratie vermeld in artikel 9 overhandigd aan de federale Regering en aan de Regeringen van de Gemeenschappen en van de Gewesten, die zich ertoe verbinden het aan hun Raden, Parlementen of Vergaderingen te bezorgen.
- §2 De Federale Regering bezorgt het Verslag binnen de maand na ontvangst aan de Nationale Arbeidsraad en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven die op hun beurt binnen de maand advies uit brengen, namelijk over de gebieden die tot hun taken behoren. De Gemeenschappen en Gewesten vragen eveneens advies aan hun adviesorganen die op dit vlak bevoegd zijn volgens dezelfde procedure.
- §3 Alle ondertekenende partijen verbinden er zich toe een debat te houden over de inhoud van het verslag en van de adviezen, inzonderheid over de aanbevelingen en voorstellen van het verslag.

ARTIKEL 5

- §1ste Om het voorgaande te kunnen realiseren wordt een "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting" opgericht, belast met de volgende opdrachten:
- >> Informatie over bestaansonzekerheid, armoede, sociale uitsluiting en toegang tot de rechten inventariseren, systematiseren en analyseren op basis van de indicatoren, zoals bepaald in artikel 3;
 - >> Concrete aanbevelingen en voorstellen doen om het beleid en de initiatieven tot voorkoming van bestaansonzekerheid, tot bestrijding van de armoede en tot integratie van de personen in de samenleving te verbeteren;
 - >> Minstens om de twee jaar een Verslag zoals bedoeld in artikel 2 opmaken;
 - >> Op verzoek van één van de ondertekenende partijen, van de Interministeriële Conferentie Sociale Integratie of op eigen initiatief adviezen uitbrengen of interimverslagen opmaken over ieder vraagstuk dat betrekking heeft op een gebied dat tot zijn opdrachten behoort;
 - >> Structureel overleg organiseren met de armsten.
- §2 Om de doelstellingen van § 1 waar te maken betreft het Steunpunt de verenigingen waar de armen het woord nemen op een structurele en bestendige manier bij zijn werkzaamheden, hierbij gebruikmakend van de dialoogmethode zoals ze ontwikkeld werd bij het tot standkomen van het "Algemeen Verslag over de Armoede".

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Het Steunpunt kan ook een beroep doen op alle personen en op openbare of privé organisaties die op dit vlak deskundig zijn.

ARTIKEL 6

§1ste Het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting" wordt opgericht als drietalige instelling op federaal niveau, bij het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding. Het wordt gesubsidieerd door alle betrokken partijen. Voor 1998 wordt een budget ter beschikking gesteld van 20 miljoen frank:

- >> 15.000.000 BF door de federale Staat;
- >> 2.800.000 BF door de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest;
- >> 1.700.000 BF door het Waals Gewest (in overleg met de Franse en de Duitstalige Gemeenschap);
- >> 500.000 BF door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (in overleg met de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie).

De bedragen worden jaarlijks geïndexeerd. Het budget kan mits akkoord van alle betrokken partijen worden aangepast na evaluatie door middel van een aanhangsel bij dit samenwerkingsakkoord.

De bedragen worden gestort voor maart van het jaar waarop ze betrekking hebben.

§2 Er moet een permanente en structurele samenwerking zijn tussen het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en de bevoegde administraties van de Gemeenschappen en Gewesten. Daartoe worden aan het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting" wetenschappelijke medewerkers onder één of andere vorm ter beschikking gesteld door de drie Gewesten, namelijk 1,5 full-time equivalent door het Vlaams Gewest, 1 full-time equivalent door het Waals Gewest en 1/2 full-time equivalent door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Indien het om ambtenaren gaat blijven deze deel uitmaken van het personeel van het Gewest.

§3 De Gemeenschappen en de Gewesten zorgen, in volle respect voor elkanders bevoegdheden en budgetten, voor de erkenning en aanmoediging van organisaties waar armen het woord nemen.

ARTIKEL 7

- §1ste Een Beheerscomité wordt bij het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting" opgericht, met de volgende opdrachten:
- >> Ervoor zorgen dat dit samenwerkingsakkoord correct wordt uitgevoerd;
 - >> Op voorstel van de Begeleidingscommissie, voorzien in artikel 8, beroep doen op wetenschappelijke instellingen of gespecialiseerde studiediensten die, gelet op hun ervaring en het materieel waarover zij beschikken, het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting" kunnen bijstaan in het vervullen van zijn taken. In dit geval moet een overeenkomst worden gesloten met het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding;
 - >> Het opmaken voor het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting" van een ontwerp van budget waarvan het beheer strikt gescheiden is van de organieke dotatie voor het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding;
 - >> Het bepalen van het personeelsbehoefteplan en inzonderheid het functieprofiel van de coördinator.
- §2 De Voorzitter en de Ondervoorzitter van het Beheerscomité en de coördinator van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting wonen de vergaderingen van de Raad van Beheer van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding bij met raadgevende stem, wanneer punten die betrekking hebben op het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting" op de agenda staan.
- §3 Naast de vertegenwoordiger van de Eerste Minister die het Beheerscomité voorzigt, telt dit comité 12 leden onder wie:
- >> 4 leden voorgedragen door de federale Staat;
 - >> 3 leden voorgedragen door de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest;
 - >> 2 leden voorgedragen door het Waals Gewest in overleg met de Franse Gemeenschap;
 - >> 2 leden voorgedragen door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in overleg met de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, onder wie één Nederlandstalige en één Franstalige;
 - >> 1 lid voorgedragen door de Duitstalige Gemeenschap.

Deze leden worden aangesteld op grond van hun deskundigheid en ervaring op de in dit samenwerkingsakkoord bedoelde gebieden. Ze worden door de respectieve Regeringen aangesteld en bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit benoemd voor een hernieuwbaar mandaat van 6 jaar.

§4 Daarnaast zijn de Directeur en de Adjunct-directeur van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding alsook de coördinator van het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting" leden van het Beheerscomité met raadgevende stem.

ARTIKEL 8

Er wordt een Begeleidingscommissie opgericht onder voorzitterschap van de minister of staatssecretaris die Maatschappelijke Integratie onder zijn bevoegdheid heeft, die de werkzaamheden van het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting" begeleidt. De Begeleidingscommissie bewaakt ook de methodologie en criteria zoals bepaald in artikel 3, evenals de vooruitgang van het Verslag. De Begeleidingscommissie bestaat uit de leden van het Beheerscomité, voorzien in artikel 7, minstens aangevuld met:

- >> 4 vertegenwoordigers van de sociale partners, voorgedragen door de Nationale Arbeidsraad;
- >> 2 vertegenwoordigers van de ziekteverzekeringsinstellingen, voorgedragen door het Nationaal Intermutualistisch College;
- >> 5 vertegenwoordigers voorgedragen door de organisaties waar de armen het woord nemen, waaronder een vertegenwoordiger van de daklozen;
- >> 3 vertegenwoordigers voorgedragen door de afdeling Maatschappelijk Welzijn van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten.

Deze vertegenwoordigers worden voorgedragen op grond van hun deskundigheid en ervaring op de in dit samenwerkingsakkoord bedoelde gebieden. Het Beheerscomité verleent hen een mandaat van 6 jaar.

ARTIKEL 9

Om overleg tussen de verschillende Regeringen te waarborgen, komt de Interministeriële Conferentie Sociale Integratie minstens tweemaal per jaar bijeen.

Zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheden van de overheden waaruit zij is samengesteld, heeft zij tot taak te zorgen voor een globale, geïntegreerde en gecoördineerde benadering van het beleid tot voorkoming van bestaansonzekerheid, tot bestrijding van de armoede en tot integratie van de personen in de samenleving.

Zij wordt door de Eerste Minister voorgezeten en voorbereid in samenwerking met de minister of staatssecretaris die de Maatschappelijke Integratie onder zijn bevoegdheid heeft. Zij staan ook in voor de opvolging ervan. Daartoe doen zij een beroep op de deskundige hulp van de Cel Armoede binnen het Bestuur Maatschappelijke Integratie en van het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting".

ARTIKEL 10

In het kader van de Interministeriële Conferentie Sociale Integratie zullen de ondertekenende partijen de werking van het "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting" en van dit samenwerkingsakkoord jaarlijks evalueren.

ARTIKEL 11

Het huidig samenwerkingsakkoord streeft er toe de opdracht van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding haar taak te bevestigen zoals omschreven in artikel 2 van de wet van 15 februari 1993 over de oprichting van een Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, in het bijzonder voor de bevoegdheid aangaande de strijd tegen elke vorm van uitsluiting. Dat is dan ook de reden waarom, bij het hernieuwen van de Raad van beheer van het Centrum, de federale regering het Parlement zal uitnodigen rekening te houden met deze bevestiging op basis van de evaluatie voorzien door artikel 10.

Gedaan te Brussel, op 5 mei 1998, in 7 exemplaren.

Voor de Federale Staat : J.-L. DEHAENE, Eerste Minister; M. COLLA, Minister van Volksgezondheid;
M. DE GALAN, Minister van Sociale Zaken; M. SMET, Minister van Tewerkstelling en Arbeid,
J. PEETERS, Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie;

Voor het Vlaams Gewest en de Vlaamse Gemeenschap : L. VAN DEN BRANDE, Minister-
President;

L. PEETERS, Minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Stedelijk Beleid en Huisvesting;

L. MARTENS, Minister van Cultuur, Gezin en Welzijn;

Voor de Franse Gemeenschap : L. ONKELINX, Minister-President;

Voor de Duitstalige Gemeenschap : J. MARAITE, Minister-President; K.-H. LAMBERTZ, Minister van
Jeugd, Vorming, Media en Sociale Zaken;

Voor het Waals Gewest : R. COLLIGNON, Minister-President; W. TAMINIAUX, Minister van Sociale
Actie;

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest : CH. PICQUE, Minister-President;

Voor de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie : R. GRIJP, D. GOSUIN, Leden van het
Verenigd College bevoegd voor Bijstand aan Personen.

Bijlage 2: 2022 in enkele cijfers

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

STEUNPUNT TOT BESTRIJDING VAN ARMOEDE, BESTAANSONZEKERHEID EN SOCIALE UITSLUITING

Victor Hortaplein 40 bus 40, 1060 Sint-Gillis (Brussel)

WWW.ARMOEDEBESTRIJDING.BE

@Luttepauvrete